HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

כל [א]כינויי נדרים כנדרים [ב]וחרמים כחרמים [ג]ושבועות כשבועות [ד]ונזירות כנזירות [ה]האומר לחברו מודרני ממך מופרשני ממך מרוחקני ממך שאני אוכל לך שאני טועם לך אסור מנודה אני לך ר"ע היה (א)חוכך בזה להחמיר:

גמ'

רש"י

כל כנויי נדרים כנדרים. דעיקר נדר דכתיב בתורה (במדבר ל) איש כי ידור נדר דאמר קרבן שאני אוכל לך או קרבן שאני נהנה לך ואם אמר בלשון אחר בכינוי נדר כדקתני לקמן [י.] קונס שאני ב) נהנה לך או קונס שאיני נהנה לך דאם כינה לקרבן בהני לשונות נמי מיתסר בהו בנדרים כמו שאסור גבי קרבן וכן כנויי חרמים כחרמים וכן כנויי שבועות כו' מפרש לקמן ג): **מודר אני ממך.** כלומר הרי עלי כנדר מה שאני נהנה ממך או א"נ (א) מופרשני ממך בהאי לשון או אמר מרוחק אני ממך דמשמע דמיתסר נפשיה ולא מיתהני מיניה וכל הני כיון דלא מפרש ממש לנדר דלא מידכר ביה שום לשון קרבן הויין ידות: **מנודה אני לך.** כמו שאם היה בנידוי דאסור ליה לישא וליתן בהדיה כך אסר נפשיה עליה: **ר"ע היה חוכך בזה להחמיר.** הוה מחכך להחמיר ד) לאסור נמי דענין נדר הוא ולא בריר ליה:

גמ'

ר"ן

כל כנויי נדרים. נדר הוא באחד משני עניינים אם נדרי הקדש שהוא מקדיש לבדק הבית או למזבח ובענין זה אינו יכול להקדיש אלא מה שהוא שלו ואיסורו כולל כל אדם או נדרי איסור שאסר על עצמו דברים המותרים ובענין זה יכול לאסור אפילו נכסי חבירו עליו ואין איסורו שוה לכל. ומס' זו היא בענין נדרי איסור שמה ששנה כאן חרמים כחרמים היינו משום שלשון חרם כשם שהוא כולל חרמי בדק הבית כך הוא כולל נדרי איסור כדתנן לקמן (דף מז:) הריני עליך חרם המודר אסור הרי את עלי חרם המדיר אסור ומשום האי גוונא תנא חרמים הכא דאילו חרמי בדק הבית לא שייכי בהאי מס' אלא בסדר קדשים. ונדרי איסור הם באחד משלשה דרכים עיקר הנדר וכנויו וידות. עיקר הנדר הוא שיאמר דבר זה אסור עלי ובין שהתפיסו בדבר אחר בין שלא התפיסו זהו נדר האמור בתורה אלא דהיכא שהתפיסו בעינן שיתפיסנו בדבר הנדור ולא בדבר האסור וכדאמרינן בריש פרק שבועות שתים בתרא (שבועות דף כ:) מאי טעמא דאמר קרא כי ידור נדר לה' [במדבר ל] עד שידור בדבר הנדור כלומר שאע"פ שנדר חל בלא התפסה אפ"ה אם התפיסו בעינן שיתפיסנו בדבר הנדור ולא בדבר האסור וכמו שכתבתי שם בס"ד הלכך היכא שהתפיס ואמר הרי ככר זה עלי כקרבן חייל נדריה ועיקר נדר הוא זה. וכינויו הוא שבמקום קרבן יאמר קונס קונח קונס וכל שאמר כן הרי הוא אסור כאילו אמר קרבן עלי ככר זה והיינו דתנן כל כנויי נדרים כנדרים ובהני כנויין פליגי ר' יוחנן ור"ל בגמרא [לקמן י.] דר"י אמר לשון נכרים הם ור"ל אמר לשון שבדו להם חכמים להיות נודרים בו. ולר"י דאמר לשון נכרים הם ודאי הנודר בהם כנודר בעיקר קרבן שהנדרים נאמרים הם בכל לשון ואפי' לר"ל נמי דאמר שהם לשון שבדו להם חכמים הרי הם ג"כ כנדר גמור מדאורייתא שהרי כל הלשונות אינן אלא הסכמת אומה ואומה ולא גרעה הסכמת חכמים ז"ל מהסכמתם הלכך הוו להו מדאורייתא. וה"נ משמע בריש נזיר [ג.] דפרכינן אמתני' פתח בכנויין ומפרש ידות ומשני תנא כי פתח פתח בעיקר קרבן והדר מפרש ידות דאתיין ליה מדרשא אלמא דלכ"ע כנויין דאורייתא לחיובי עלייהו קרבן דאי לר"ל לא מחייב עלייהו קרבן ה"ל למימר התם הניחא למ"ד כנויין לשון נכרים הם אלא למ"ד לשון שבדו להם חכמים מאי איכא למימר כדאיתמר בסוגיין דהכא [ג.] אלא ודאי משמע דלכ"ע כנויין דאורייתא. ואיכא למידק לר"י דאמר לשון נכרים הם מאי שנא דפריש הנך לישני דקונס קונח קונס טפי משאר לישני לימא הנודר בכל לשון נדרו נדר. והנכון שראיתי בזה הוא מה שפי' החכם הגדול ר' יהודה בר' חסדאי ז"ל דרבותא אשמעינן דלא מבעי בלשונות נכרים שהם לשונות גמורים שהנודר בהם נדרו נדר אלא אפי' בלשונות שאינן גמורים כגון אלו דקונס קונח שהרי לשון הקודש הוא אלא שנשתבש וסד"א שהנודר בהן לא יהא נדר כיון שאינן לשון גמור בפ"ע קמ"ל דכיון שהנכרים מדברים בהם אע"פ שאינו מעיקר לשונם אלא משיבוש שהוא בידם הרי הוא נדר גמור וכ"ש שאר לשונות הנכרים ויש הוכחה לפירוש זה בירושלמי וה"ט נמי דקרי להו כנויין כלומר שהם מלשון נדר אלא שהוא מכונה כמו המכנה שם לחבירו [ב"מ נח:]. אלו הם כנויי נדרים. וידות נדרים הוא שמתחיל במקצת דבורו של נדר אלא שאינו גומר אותו ואותו מקצת הדבור [הוי כאילו] נודר כל השלמות הדבור כאדם האוחז כלי בבית יד שלו ומטלטלו כולו ומש"ה חייל נדרא ולקמן מפרש להו לידות: **וחרמים כחרמים.** כלומר שהאומר נכסים אלו עליו חרק חרך חרף הרי אלו כאילו אמר נכסים אלו עליו חרם והם אסורים עליו: **ושבועות כשבועות.** כלומר דכינוי שבועה הרי הוא כשבועה וחיילא. ומהא שמעינן דשבועה לא בעיא שם אלא כיון שאמר שבועה או שבותה שהיא כנויה שלא אוכל ככר זה אסור לאכלו דמתני' בכה"ג עסקינן דאי בשהזכיר את השם מאי איריא משום כנוי שבועה תיפוק לי משום הזכרת השם דאפילו בלא שבועה ובלא כנוי הוי שבועה. והראיה מדאמרינן בפ' אין מעמידין (ע"ז כח.) לאלהי ישראל לא מגלינא וכדאי' התם ולקמן נמי במכילתין (דף כב:) אמרי' מארי כולא לא טעימנא. ועוד דלמ"ד כנויין לשון שבדו הם [לקמן י.] להכי תקנו כנויין בשבועה כי היכי דלא לומר שבועה לה' כדמוכח בגמ' [שם] אלמא כל שהזכיר שבועה או כנויה אפי' בלא הזכרת השם מהני. ואיכא לאקשויי מדאמרינן בפ' שבועת העדות (שבועות לה:) דשבועת העדות בעיא שם וכדילפינן התם אלה אלה מסוטה. תירץ ר"ת ז"ל דה"מ במושבע מפי אחרים דהא מסוטה גמרי' לה שמושבעה מפי כהן אבל במושבע מפי עצמו לא בעי' שם. ותמהני עליו פה קדוש איך אמר דבר זה דהא אמרינן בס"פ שבועות שתים בתרא (שם דף כט:) דהמוציא אמן אחר שבועה כמוציא שבועה מפיו דמי וילפי' לה מסוטה דכתיב ואמרה האשה אמן אמן [במדבר ה] כלומר והויא כמושבעת מפי עצמה וכמו שפרש"י ז"ל שם ובפ' שבועת העדות (שבועות דף לו.) דאי לא אפי' מושבעת מפי אחרים לא הויא וה"ט דתנן התם דאע"ג דבשבועת בטוי דמושבע מפי אחרים פטור כל היכא שענה אמן חייב וכיון שכן דמסוטה גמרינן הוה לן למימר דאפי' מושבע מפי עצמו ליבעי שם ולפיכך לא ירדתי לסוף דעתו בזה. ועוד הקשו עליו דהתם משמע דאפי' במושבע מפי אחרים לא בעי שם דתנן התם (דף לה.) משביעני עליכם אוסרכם אני וכו' הרי אלו חייבים ומסיק אביי דה"ק משביעני עליכם בשבועה אלמא בלשון שבועה בלחוד סגי ואע"פ שרש"י ז"ל פי' שם במילתיה דאביי דמיירי כשהזכיר את השם אין זה במשמעות הלשון. אלא עיקרן של דברים דההיא דאמרינן דשבועת העדות בעיא שם ר' חנינא בר אידי היא דגמר אלה אלה מסוטה אבל רבנן לא בעו לא שם ולא כנוי וכדמוכחא מתני' וכי תנן התם הרי אלו חייבין לאו דבעיא שם או כנוי אלא לומר דמשביע בכנוי כמשביע סתם ומהני ולא (ב) כמשביע בשמים ובארך דתנן התם דפטורין אלא שהראב"ד ז"ל אמר דלענין מלקות אינו לוקה אלא בהזכרת השם דבכולהו לאוי דשבועה שם כתיב בהו לא תשא את שם ה' ה) לא תשבעו בשמי ו) אבל לענין איסורא בלא שם נמי איתא: **ונזירות כנזירות.** כלומר שהאומר הריני [נזיק] פזיח כאומר הריני נזיר: **האומר לחבירו מודרני ממך וכו'.** מפרש בגמרא דהיינו ידות. ומפרשים נמי דהכי קתני מודרני ממך שאני אוכל לך או מודרני ממך שאני טועם לך [לקמן ד:] וכן במופרשני מרוחקני. והוו ידות משום דלא מסיק דבוריה למימר כקרבן אי נמי דלא אמר איסורא בהדיא: **שאני אוכל ושאני טועם.** אית דגרסי הכי בלא יו"ד ואית דגרסי שאיני ביו"ד. ויתבאר בגמרא בס"ד (דף ד: ד"ה אלא):

גמ'

תוספות

כל כנויי נדרים כנדרים וחרמים כחרמים. כינוי זהו שם שפל (נ"א טפל) כדאמרי' המכנה שם לחברו ה"נ כנויי נדרים דעיקר הנדר הוא כשמתפיס החפץ בדבר הנדור כמו דאמר הרי עלי ככר זה כהקדש ועל ככר אחר אומר יהא כזה זהו נדר כדאמר פרק ג' דשבועות (ד' כ) עד שידור בדבר הנדור והני לישני כעין נדר הן ולקמן בשילהי פירקין קאמר ר"ל לשון שבדו חכמי' ולהכי תקינו כנויי דלא לימא קרבן לה' דזימנין דאמר לה' ולא אמר לקרבן ומפיק שם שמים לבטלה ור' יוחנן אמר לשון נכרים דבלשונם כשנודרין נדר אומרים הכי וקשה למ"ד לשון נכרים אמאי נקט הני לישני לימא בכל הלשונות שהם נודרים בלשונם יהא נדר ואומר ר"י ודאי אם יהא כלשונם יהא נדר אחרי שהם מבינים והני דמתני' אפי' לא יבינו האי לשון הרי הוא נדר ולמ"ד לשון שבדו חכמים קשה דה"נ כנויי דנזיר בדו חכמים והיכי יביא קרבן על לשון חכמים ובנדרים לא קשה אי עבר בבל תאחר על לשון חכמים וי"ל דהא דאמר ל' בדו לא קאמר אלא גבי נדרים אבל לא גבי נזיר וכן מוכח בגמרא דפריך הניחא למ"ד לשון נכרים אלא למ"ד לשון שבדו חכמים מאי איכא למימר ובמס' נזיר דקאמר כל כנויי נזירות כנזירות לא פריך כה"ג בגמ' ואור"י דאין זו ראיה דרגילות הוא להאריך במקום אחד ולקצר במקום אחר ועל לשון שבדו חכמים נמי הוי נזיר דכיון דתקינו חכמים שנודרין בהני לישני הוי כעיקר נזירות ויש כח בידיהם לעשות תקנתן כעיקר נזירות ועוד י"ל כיון שתיקנו חכמים הני לישני כוונת הנודר לנדר גמור וגמר בלבו לעשותו כעיקר הלשון: וחרמים כחרמים. תימה למ"ד סתם חרמים לכהנים אם ירצה להחרים לבדק הבית יצטרך לומר חרם לה' וא"כ מה הועילו חכמים בתקנתם והא כל הכנויים אינם אלא משום שלא יזכיר שם שמים לבטלה שאחרי הכנויים אלו אינו רהוט לומר לה' כמו אם יאמר קרבן דאז הוא רהוט לומר לה' וי"ל שאם ירצה להחרים לבדק הבית יאמר חרם לבדק הבית: ושבועות כשבועות. שבותה שבוקה מפרש לקמן וקשה דשילהי פ' שבועת העדות (דף לה) קאמר יתן ה' אותך לאלה ולשבועה נאמר כאן אלה ונאמר להלן אלה מה להלן בשם אף כאן בשם וכן ריש פ' שבועת הדיינין (דף לח) קאמר כמאן כר' חנינא דאמר בעינן שם אפי' תימא רבנן דאמרי בכינויין אבל (לא) בלא כינוי דשם לא מחייב וכן קשה התם דאמרי' במס' שבועות (דף יט) שבועה שלא אוכל שבועה שאוכל לך אסור ואור"ת הא דבעינן שם או כינוי במושבע מפי אחרים אבל מושבע מפי עצמו מלי אסר נפשיה בלא שום כינוי: ונזירות בנזירות. תימה אמאי לא תנא איסורי כאיסורי והקדשות כהקדשות וכו' וי"ל דלמ"ד לשון נכרים לא נמצא להם לשון נכרים אלא בהני דתנא ולמ"ד לשון שבדו חכמים נ"ל דלהכי לא תנא דלא כתב ערך לה' איסור לה' הקדש לה' וקרבן לה' כמו דכתיב חרם לה': האומר לחבירו מודר **אני** ממך. הני ידות מיקרו שאינו גומר דבריו אלא מתחיל והוי ידות כמו יד לכלי ומפרש בגמ' אמאי שבק בכינויין דמיירי בהון ומפרש ידות דלא איירי בהון: **שאני אוכל** לך. יש דגורסין ביו"ד שאיני אוכל לך וקשה דהא אין נדרים חלין אלא על דבר שיש בו ממש ושמא מיירי דמסרבין בו לאכול ואומר שאיני והוי כמו קונס שאני אין אור"י דבגמ' משמע דמיירי דמאכל אף שאיני ביו"ד לא קרי בזה דבר שאין בו ממש ולא דמי לשאיני ישן דאמר לקמן (דף יד) [דהוי] דבר שאין בו ממש דהתם אין בו ממש לא בדבור ולא בשינה אבל הכא מ"מ במאכל שהוא מזכיר יש בו ממש והוא קונס המאכל עצמו ענין זה שאני אוכל וא"ת מהו עיקר הנדר בשלמא חרמים הוא עיקר מן החרם ושבועות מן השבועה וי"ל שנדר עצמו הוא עיקר דאמר ככר זה עלי נדר וכן משמע מתני' כינוי נדרים כנדרים וקרא נמי מוכח כי ידור נדר ולא נראה דא"כ מאי קאמר התם מודר אני ממך אדרבה הוא עיקר הנדר ועוד קשה דקאמר קונח קונס הרי זה כינוי לקרבן הוה ליה למימר לנדרים לכך נראה לפרש דעיקר הנדר כשהוא אומר ככר זה עלי קרבן וכי ידור נדר אתי למימר דבעינן שידור בדבר הנדור:

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"א מהל' נדרים הל' טו סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רז:

ב ב מיי' שם:

ג ג מיי' פ"ב מהל' שבועות הל' ה סמג לאוין רלח טוש"ע יו"ד סי' רלז סעי' י:

ד ד מיי' פ"א מהל' נזירות הל"ח סמג עשין קנז:

ה ה מיי' פ"א מהל' נדרים הל' כג סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רו סעי' א:

מסורת הש"ס

א) [פי' הר"ן על זה תמצא לקמן ז.], ב) ס"א אוכל, ג) [דף י.], ד) [וע"ע בפרש"י לקמן ז. ד"ה רבי עקיבא], ה) [שמות כב], ו) [ויקרא יט],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מודר אני וכו' או אמר לו בהאי לשון מופרשני ממך או אמר מרוחק: (ב) בר"נ ד"ה ושבועות וכו' כמשביע סתם ומהני ולא הוי כמשביע בשמים:

מוסף רש"י

נדרים. האומר הרי עלי קונס שלא אוכל או שלא אעשה דבר פלוני (במדבר ל ג). עיקר הנדר הוא דרך התפסה בדבר שכבר היה חול ונתקדש, כגון שהיתה לפניו חתיכה של חולין וחתיכה של בהמת קרבן ואומר הרי עלי זו כזו, או שיאמר הרי חתיכה זו עלי כקרבן (מאירי בשמו). **היה חוכך בזה להחמיר.** כאדם שמתחכך אילך ואילך, כך איהו לא בריר ליה שיהא ודאי אסור (לקמן ז.).

פירוש הרא"ש

כל כנויי נדרים כנדרים. כל שאינו עיקר השם נקרא כנוי כמו המכנה שם לחבירו. נדרים עיקר נדר האמור בתורה הוא שמתפיס החפץ בדבר הנאסר ע"י איסור פה כגון קרבן או הקדש או שנשבע עליו ובפ"ג דשבועות דריש ליה מקרא כי ידור נדר עד שידור בדבר הנדור. והכנוי הוה כעיקר הנדר ולקמן מפרש הי ניהו ובגמרא מפרש טעמא: וחרמים בחרמים. חרם אדם (כנוי) שהחרים נכסיו או מקצתם ואומר הרי זה [נ"א אלו] חרם. ותרי גווני חרמים ניהו חרמי גבוה וחרמי כהנים חרמי גבוה לבדק הבית ומועלין בהם ויש להם פדייה. חרמי כהנים אין להם פדייה אלא ניתנין לכהנים ועד שלא באו לידי כהנים מועלין בהם ומשבאו ליד כהן הרי הם כחולין לכל דבריהם ופליגי תנאי בפרק [המקדיש שדהו] בערכין (דף כח:) איכא מאן דאמר סתם חרמים לבדק הבית ואיכא מאן דאמר סתם חרמים לכהן: האומר לחבירו מודר אני ממך. כל הני מקרו ידות כמו בית יד הכלי שאינו עיקר הכלי והאוחז בו הכלי עולה עמו וכן הנך ידות אינו גומר דבריו לפרש הנדר אלא התחלה בעלמא ומתוכן ניכר שדעתו לידור ומחשבינן ליה כאילו גמר דבריו ובגמרא מפיק להו מקראי ואע"ג דגמר בלבו לידור אי לאו דחשבינן להו כאילו הוציא בשפתיו לא הוי נדר כדאמרינן בפרק ג' דשבועות (דף כו:) אמר שמואל גמר בלבו צריך להוציא בשפתיו: